

Maxim Gorki

Kinderen van de Zon

(naar het Duits van Alexander von Huhn – 1906)

Vertaling Tom Kleijn

PERSONEN

Pavel Fjodorovitsj Protassov

Lisa, *zijn zus*

Jelena Nikolajevna, *zijn vrouw*

Dimitri Sergejevitsj Wagin

Boris Tjepoernoi

Melanie, *zijn zus*

Nasar Avdejevitsj Vigrusov

Misja, *zijn zoon*

Jegor, *smid*

Avdotja, *zijn vrouw*

Jakov Trosjin

Antonovna, Njanka, *huishoudster, voormalige kindermid van de Protassovs*

Fima, *dienstmeisje*

Loesja, *dienstmeisje*

Roman, *portier*

Dokter

EERSTE BEDRIJF

Een oud landhuis; grote schemerige kamer. Links een raam en een deur naar het terras. In de linkerhoek van de kamer een trap naar de tweede verdieping waar Lisa woont. Achterin heeft men door een boogvormige opening zicht op de eetkamer. In de rechterhoek leidt een deur naar de kamer van Jelena. Boekenkasten, zware antieke meubels, op de tafels kostbare boeken, aan de muren portretten van natuurwetenschappers. Op een van de boekenkasten een wit borstbeeld. Bij het raam links een grote ronde tafel waaraan Protassov zit. Hij bladert in een folder en houdt een kleine spiritusbrander in de gaten waarboven een of andere vloeistof wordt verhit. Op het terras, onder het raam is Roman bezig. Hij zingt zacht een droevig lied. Zijn gezang werkt Protassov op de zenuwen.

PROTASSOV

Hé man!

ROMAN (*aan het raam*).

Wat?

PROTASSOV

Hoepel eens op ... ja?

ROMAN

Waarheen dan?

PROTASSOV

Maakt niet uit ... Je stoort me.

ROMAN

Maar de huisbaas heeft me opgedragen ... Dit moet gerepareerd, zei hij.

ANTONOVNA (*komt uit de eetkamer*).

Ah, viezerik ... moet dat per se hier?

PROTASSOV

Zwijg. ouwe ...

ANTONOVNA

Kan dat niet in je eigen kamer?

PROTASSOV

Ga daar alsjeblieft niet naar binnen; daar staat alles vol rook.

ANTONOVNA

En nu komt hier alles onder het roet ... Laat me op zijn minst de deur openzetten.

PROTASSOV (*haastig*).

Hoeft niet, hoeft niet! Ach ... oudje! ... Bemoei je er toch niet mee ... Zeg liever tegen Roman dat hij weggaat ... hij is de hele tijd voor zich uit aan het jammeren.

ANTONOVNA (*door het raam*).

Wat hang jij hier rond? Maak dat je wegkomt!

ROMAN

Waarom? De huisbaas heeft me opgedragen ...

ANTONOVNA

Maakt niet uit. Ga nu maar, dat kun je straks ook doen.

ROMAN

Voor mijn part ... (*Hij gaat luidruchtig af.*)

ANTONOVNA (*bromt*).

Op een dag zul je nog stikken! ... De mensen zeggen dat er hier cholera heerst ... En jij bent de zoon van een generaal, en waar houd jij je mee bezig! Je verspreidt alleen maar stank!

PROTASSOV

Wacht maar, Njanka! ... Ik word ook nog eens generaal!

ANTONOVNA

Jij? – Jij belandt nog een keer op straat. Je hebt met die chemie en die fysiognomiek van je het hele huis al door de schoorsteen gejaagd.

PROTASSOV

Met fysica, niet met fysiognomiek. ... Maar laat me alsjeblieft met rust ...

ANTONOVNA

Die ... Jegor is er.

PROTASSOV

Laat hem binnen.

ANTONOVNA

Pavel, praat jij eens een hartig woordje met die ellendeling. Vraag hem hoe hij het in zijn hoofd haalt. Gisteren heeft hij zijn vrouw weer halfdood geslagen!

PROTASSOV

Goed ... ik praat met hem ...

(Lisa komt geruisloos de trap af, blijft voor een kast staat en opent die zachtjes.)

ANTONOVNA

Maar lees hem flink de les ... Je krijgt het met mij aan de stok, moet je zeggen!

PROTASSOV

Die krijg ik wel klein, maak je geen zorgen, maar ga nu!

ANTONOVNA

Streng moet je zijn. Jij praat altijd met dat volk alsof ze god weet wat zijn.

PROTASSOV

Hou op, Njanka! ... Is Jelena thuis?

ANTONOVNA

Nee, nog niet. Ze is na het ontbijt naar Wagin gegaan. Sindsdien heb ik haar niet meer gezien ... Pas maar op met dat gedroom van je, straks raak je je vrouw ook nog kwijt ...

PROTASSOV

Praat geen onzin, ouwe, anders word ik kwaad.

LISA

Njanka, je stoort Pavel bij zijn werk.

PROTASSOV

Ah, jij hier! En, hoe gaat het?

LISA

Het gaat ...

ANTONOVNA

Lisenka, je moet nu je melk drinken.

LISA

Ik weet het ...

ANTONOVNA

En wat Jelena betreft, wil ik nog wat zeggen. Ik zou er in haar plaats allang met een ander vandoor zijn gegaan ... Die vrouw wordt door jou verwaarloosd, dat is duidelijk ... Van de room heb je genoten en de melk heb je in de afvoer gegoten. En kinderen zijn er ook niet, dat is toch geen leven voor een vrouw! Dus zoekt ze gewoon ...

PROTASSOV

Ouwe! ... Ik begin kwaad te worden ... D'ruit! ... Kletswijf!

ANTONOVNA Na na na! Niet meteen zo grof ... spaar dat maar voor die Jegor! (*In het weggaan.*) Lisenka, de melk staat in de eetkamer ... Heb je je druppels genomen?

LISA

Ja, ja!

ANTONOVNA

Goed ... (*loopt naar de eetkamer.*)

PROTASSOV (*terwijl hij haar nakijkt.*)

Merkwaardig schepsel! Net zo onuitroeibaar als de domheid ... en net zo hinderlijk.

Hoe voel je je, Lisa?

LISA

Goed.

PROTASSOV

Wat heerlijk! (*Hij neuriet.*) Wat heerlijk ... wat fijn.

LISA

Maar onze kindermeid heeft wel gelijk.

PROTASSOV

Dat betwijfel ik. Oude mensen hebben zelden gelijk. ... De waarheid kiest altijd de kant van de kinderen ... Kijk eens, Lisa, hier heb ik gewone hop ...

LISA

Ze heeft gelijk als ze zegt dat je je te weinig met Jelena bezighoudt.

PROTASSOV (*geërgerd, mild.*)

Wat vallen jullie me toch altijd lastig, jij en die ouwe! Jelena is toch niet doofstom?

Ze kan me toch zelf zeggen ... wanneer ik wanneer er iets niet zo is als het moet tussen ons ... en zo ... maar ze zegt niets! ... Dus, waar gaat het om? Wat is het probleem?

(*Jegor komt uit de eetkamer. Hij is een beetje aangeschoten.*)

Ha, daar is Jegor. Goedendag, Jegor!

JEGOR

Goedendag, als ik mag.

PROTASSOV

Ik zal je zeggen waar het om gaat, Jegor. Ik moet een kleine smeltkroes hebben ... met een kegelvormige deksel. Met bovenin een ronde opening waar een pijpje aan vast zit ... begrijp je?

JEGOR

Dat begrijp ik. Dat laat zich wel maken.

PROTASSOV

Ik heb hier een tekening ... waar is die nu? Kom eens mee, alsjeblieft ...

(*Gaat met Jegor naar de eetkamer. Aan de terrasdeur klopt Tjepoernoi. Lisa doet de deur open.*)

TJEPOERNOI

Ha, je bent thuis? Goedendag!

LISA

Goedendag ...

TJEPOERNOI (*snuffelt.*)

Mijn collega is ook thuis, zo te ruiken

LISA

Waar kom je vandaan?

TJEPOERNOI

Van de praktijk. Het dienstmeisje van de vrouw van de districtschef had het staartje van het hondje van de districtschef tussen de deur geklemd, dus moest ik dat hondenstaartje verbinden. Daar heb ik drie roebel voor gekregen, hier zijn ze! Ik wilde al bonbons voor je kopen, maar bedacht toen: misschien is het niet netjes je op snoepgoed te trakteren dat met hondengeld is betaald, en – toen heb ik het niet gedaan.

LISA

Dat is maar goed ook ... Ga zitten.

TJEPOERNOI

Er hangt hier trouwens een heel - dubieuze geur. Collega, het is al aan de kook!

PROTASSOV (*komt binnen*).

Dat mag helemaal niet koken! Wat is dat nu?! Waarom hebben jullie me niet gewaarschuwd?

TJEPOERNOI

Ik zei toch dat het kookt.

PROTASSOV (*geërgerd*).

Maar begrijp je dan niet: het mocht helemaal niet koken!

(*Jegor komt de eetkamer uit.*)

LISA

Hoe moesten we dat weten, Pavel?

PROTASSOV (*bromt*)

Ach ... verdomme ... Nu kan ik opnieuw beginnen ...

JEGOR

Meneer Protassov, geef me een roebel ...

PROTASSOV

Een roebel? Maar natuurlijk! (*Hij zoekt in zijn zakken.*) Lisa – heb jij een roebel?

LISA

Nee, Antonovna heeft geld.

TJEPOERNOI

Ik ook ... Hier, drie!

PROTASSOV

Drie roebel? Alsjeblieft, geef hier ... Hier, Jegor, drie – en – is dat genoeg?

JEGOR

Goed ... We rekenen later af ... Dank u ... Tot ziens.

LISA

Pavel, Njanka vroeg of je hem ... Weet je nog?

PROTASSOV

Hem? O, ja! Hm ... goed! Jegor, ga alsjeblieft zitten! Luister ... kun jij het niet beter zeggen, Lisa? (*Lisa schudt haar hoofd.*) Luister, Jegor, ik moet je zeggen dat wil zeggen, Antonovna vroeg me je te zeggen ... Het gaat erom, dat je blijkbaar ... je vrouw slaat. Neem me niet kwalijk, Jegor ...

JEGOR (*staat op*).

Ja, dat doe ik.

PROTASSOV

Echt waar? Maar weet je, dat is toch niet goed ... Dat moet je toch begrijpen!

JEGOR (*dreigend*).

Wat zou daar goed aan moeten zijn?

PROTASSOV

Dus je begrijpt me? Waarom sla jij je vrouw dan? Dat is toch beestachtig, Jegor. Dat moet je niet doen. Je bent een mens, je bent een met verstand gezegend wezen. Je bent het schitterendste, mooiste wezen op aarde.

JEGOR

Ik?

PROTASSOV

Ja, jij!

JEGOR

Meneer! U zou me eerst moeten vragen waarom ik haar sla!

PROTASSOV

Nee – begrijp toch: dat mag niet! Een mens mag een ander mens niet slaan ... dat is toch heel duidelijk, Jegor!

JEGOR (*lacht*).

Mij hebben ze ook geslagen ... en niet zo'n beetje ... En die vrouw van mij ... dat is helemaal geen mens, dat is een duivel.

PROTASSOV

Wat een onzin! "Een duivel"?

JEGOR (*met nadruk*).

Tot ziens! En mijn vrouw, die blijf ik slaan ...Die krijgt net zolang slaag tot ze voor me buigt als het gras voor de wind! (*Hij gaat de eetkamer binnen.*)

PROTASSOV

Maar luister toch, Jegor! Je zei zelf ... weg is hij! Lijkt ook nog beledigd te zijn ... Verdomme, wat een toestand ... Wat die Antonovna altijd aanricht ... belachelijk!
(*Hij verdwijnt geërgerd achter de portière.*)

TJEPOERNOI

De waarde collega heeft zeer overtuigend gesproken!

LISA

Die lieve Pavel! ... Hij is altijd zo grappig!

TJEPOERNOI

Weet je, ik zou die Jegor een klap op zijn bek hebben gegeven!

LISA

Boris!

TJEPOERNOI

Wat nu ...? Ach, neem me niet kwalijk, dat was een beetje te sterk uitgedrukt. Hij redeneert trouwens wel logisch: ze hebben hem geslagen, dus mag hij ook slaan! Daaruit concludeer ik: hij moet nog meer slaag krijgen ...

LISA

Alsjeblieft ... Hoe kun je zoiets zeggen, waarom?

TJEPOERNOI

Op dit soort logica is toch het hele strafrecht gebaseerd!

LISA

Je weet heel goed dat ik niet tegen grofheid kan ... hoe bang ik daarvoor ben. En steeds doe je het weer, alsof je me met opzet wilt ergeren! Nee, luister ... die smid jaagt me angst aan. Hij is zo ... duister ... en die enorme verongelijkte ogen ... Ik heb altijd het gevoel dat ik die al eens heb gezien ... toen, daar, in die mensenmassa ...

TJEPOERNOI

Ach, denk daar toch niet meer aan!

LISA

Denk je dat je zoiets kunt vergeten?

TJEPOERNOI

Wat heeft het voor zin daarover te praten?

LISA

Waar bloed is vergoten, bloeien geen bloemen meer.

TJEPOERNOI

En of ze daar groeien!

LISA (*staat op en loopt heen en weer*).

Daar groeit alleen haat Als ik iets grofs of iets akeligs hoor, als ik iets roods zie, krijg ik weer dat vreselijke gevoel van afgrijzen. Ik zie het meteen weer voor me, die zwarte beestachtige mensenmassa, die bloedige gezichten en die rode plassen bloed in het zand ...

TJEPOERNOI

Nu wind je je weer net zo lang op tot je een aanval krijgt ...

LISA

En aan mijn voeten die jongen met zijn stukgeslagen gezicht ... hij probeert weg te kruipen, over zijn wangen en hals stroomt bloed, hij heft zijn hoofd naar de hemel ... en ik zie zijn brekende ogen, zijn open mond en zijn tanden, rood van het bloed ... zijn hoofd valt met het gezicht in het zand, met het gezicht ...

TJEPOERNOI (*loopt naar haar toe*).

In hemelsnaam! Wat moet ik toch met je beginnen?

LISA

Vind jij dat niet afschuwelijk?

TJEPOERNOI

Kom ... we gaan in de tuin wandelen.

LISA

Nee ... zeg me: begrijp je mijn afschuw?

TJEPOERNOI

Natuurlijk. Ik begrijp het ... ik voel het!

LISA

Nee ... dat is niet waar! Als je me begreep, zou ik het gemakkelijker kunnen dragen. Ik wil een deel van die last van me afwentelen, maar – er is geen ander mens die hem met me wil delen, die me begrijpt ... Nee, niemand!

TJEPOERNOI

Meisje! Liefje! Laat dat nu! We gaan de tuin in. Er hangt hier zo'n stank! Alsof ze een oude schoen hebben gebakken ...

LISA

Ja ... die stank ... ik word helemaal duizelig.

ANTONOVNA (*komt uit de eetkamer*).

Lisenka, het is tijd om je druppels in te nemen en je hebt je melk nog niet gedronken!

LISA (*loopt naar de eetkamer*).

Ja, nu ...

TJEPOERNOI

En, hoe gaat het ermee, Njanka?

ANTONOVNA (*ruimt de tafel af*).

Tja ... het gaat ... ik kan niet klagen.

TJEPOERNOI

Prima! Ook de gezondheid?

ANTONOVNA

God zij dank!

TJEPOERNOI

Jammer. Anders had ik u genezen.

ANTONOVNA

Doet u dat maar met uw hondjes ... Ik ben geen hondje. *(Lisa komt binnen.)*

TJEPOERNOI

En ik zou zo graag eens een goed mens willen genezen.

LISA

Zullen we?

(Ze lopen het terras op. Protassov met een glazen kolf in de hand.)

PROTASSOV

Njanka, kokend water!

ANTONOVNA

Ik heb geen kokend water ...

PROTASSOV

Njanka, alsjeblieft!

ANTONOVNA

Geduld – het water in de samowar kookt zo ... Heb je met Jegor gepraat?

PROTASSOV

Ja, ja ...

ANTONOVNA

Heb je hem flink aangepakt?

PROTASSOV

Jazeker! Hij stond te trillen op zijn benen! Ik zei: "Weet je, goede vriend, ik sleep je voor ..."

ANTONOVNA

Voor de commissaris.

PROTASSOV *(wuijft energiek weg).*

Nee, nee ... och, wat maakt het uit! Voor de rechter ... voor de vredesrechter.

ANTONOVNA

Je had beter met de politie kunnen dreigen. En hij?

PROTASSOV

En hij ... weet je wat hij zei? Hij zei: "Meneer," zei hij, "u bent een domkop!"

ANTONOVNA *(ongelovig).*

Nee, echt waar?

PROTASSOV

Ja zeker. Hij zei "U bent een domkop" ... "Steek uw neus niet in dingen die u niets aangaan." Dat heeft hij gezegd!

ANTONOVNA

Zei hij dat echt? Dat kan toch niet, jongen?

PROTASSOV

Nee, nee, weet je – Dat zei hij niet, dat zei ik tegen mezelf ... Hij dacht het alleen!

ANTONOVNA

Ach, jou moesten ze ... *(Ze wil beledigd weggaan.)*

PROTASSOV

Breng het kokend water zelf ... die Fima, dat modepopje, blijft overal met haar mouwen of met haar rok aan hangen.

ANTONOVNA

Die Fima heeft het, naar het schijnt, aangelegd met de zoon van de huisbaas.

PROTASSOV

Ben je jaloers?

ANTONOVNA

Puh! Jij bent de heer des huizes, jij moet haar zeggen dat dat niet hoort voor een jong meisje.

PROTASSOV

Houd maar op! Als het aan jou lag, rende ik de hele dag achter iedereen aan om te zeggen wat hoort en wat niet hoort. Begrijp toch eens eindelijk: dat is niet mijn functie!

ANTONOVNA

Waar heb je anders voor gestudeerd? Waarvoor dan?

(Melanie komt op door de deur van het terras.)

PROTASSOV

Kijk nu! – Wie hebben we daar – Melanie!

MELANIE

Dag, Pavel!

ANTONOVNA

Wie heeft die deur open laten staan? *(Ze doet de deur dicht.)*

MELANIE

Wat ziet u er tevreden uit!

PROTASSOV

Ik ben blij dat u bent gekomen ... anders had die ouwe me nog het graf in gekankerd! En bovendien is me vandaag een interessant experiment gelukt.

MELANIE

Ja? Daar ben blij om! Ik wil zo graag dat u beroemd wordt.

ANTONOVNA *(gaat mopperend af)*.

Hij is al beroemd. In de stad praat iedereen al over hem ...

MELANIE

Ik hoop dat u ooit nog zo'n soort Pastoor wordt ...

PROTASSOV

Hm – dat is niet zo belangrijk. Pasteur heet hij trouwens ... Is dat mijn boek, dat u daar hebt? Hebt u het gelezen? Interessanter dan een roman, nietwaar?

MELANIE

Zeker! Maar al die tekens ...

PROTASSOV

Die formules?

MELANIE

Die begrijp ik niet!

PROTASSOV

Die moet je gewoon van buiten leren ... Nu geef ik u de Fysiologie van het Plantenrijk mee om te lezen ... Maar houdt u zich vooral en heel intensief bezig met de studie van de chemie! Chemie en nog eens chemie! Dat is een heel uitzonderlijke wetenschap! In vergelijking met de andere wetenschappen is ze nog niet erg

ontwikkeld, maar ik heb nu al het gevoel dat zij het oog is dat alles ziet. Met haar scherpe, dappere blik dringt ze door tot in de gloeiende massa van de zon, tot in het duister van de aardkorst en zelfs tot in de onzichtbare deeltjes van uw hart.

(Melanie zucht.)

Ze kijkt in de geheimzinnige structuur van een steen en in het zwijgende leven van de boom. De chemie overziet alles en ontdekt overal harmonie, ze speurt hardnekkig naar het begin en de oorsprong van het leven ... en ze zal het vinden, ze zal het vinden! Als de chemie er eenmaal in is geslaagd de geheimen van de samenstelling van de materie te doorgronden, zal ze een levend wezen in een reageerbuis kunnen maken.

MELANIE *(verrukt)*.

God, waarom houdt u geen voordrachten?

PROTASSOV

Hoe komt u daar bij?

MELANIE

U moet absoluut voordrachten gaan houden! U praat zo meeslepend ... als ik u zo hoor, zou ik uw handen willen kussen.

PROTASSOV *(kijkt naar zijn handen)*.

Dat raad ik u niet aan ... Weet u ... mijn handen zijn zelden schoon, ik raak voortdurend allerlei gevaarlijke dingen aan.

MELANIE *(oprecht)*.

Ik zou zo graag iets voor u doen! Als u eens wist! Ik bewonder u zo zeer ... u bent zo bovenaards, zo verheven ... Zeg me wat u nodig hebt! U kunt alles, alles van me krijgen.

PROTASSOV

Ah ... jawel ... u kunt me ...

MELANIE

Wat? Wat kan ik?

PROTASSOV

Houdt u kippen?

MELANIE

Kippen? Wat voor kippen?

PROTASSOV

Tja – gevogelte ... u weet wel! Familie van de hoenders – hanen, hennen ...

MELANIE

Natuurlijk. We hebben er een paar ... Waar hebt u die voor nodig?

PROTASSOV

Lieve Melanie, kunt u me niet dagelijks wat verse eieren sturen: heel vers gelegd, nog warm. Ik heb zo dringend eiwit nodig ...